

Türk Demiryolu Mevzuatına Göre Şirketler İçin Yetkilendirme Süreçleri ve Emniyet Yönetim Sistemi (EYS) Rehberi

Erhan GÖR

Demiryolu sektöründe, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde uyum sağlamak amacıyla çıkarmak zorunda olduğu yasal düzenlemeler Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar tarafından çıkarılmaya başlanmıştır (Bakınız Tablo: 1).

Tablo-1: Türkiye-AB Uyumu İçin Çıkarılan Demiryolu Sektörü Yasal Mevzuatlar (01 Haziran 2016 itibarıyla)

	Mevzuatlar	Yayımlayan	Resmi Gazete Yayımlama Tarihi	Yürürlükte Olup Olmadığı
1	6461 Sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun	Bakanlar Kurulu	1 Mayıs 2013	Yürürlükte
2	655 sayılı KHK (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Kuruluşu)	Bakanlar Kurulu	1 Kasım 2011	Yürürlükte
3	Demiryolu Taşıma Yönetmeliği	UDH-DDGM	Taslak	Taslak
4	Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği	UDH-DDGM	16 Temmuz 2015	Yürürlükte
5	Demiryolu Araçları ve Ana Aksamları Tip Onay Yönetmeliği	UDH-DDGM	18 Kasım 2015	Yürürlükte
6	Demiryolu Emniyet Yönetmeliği	UDH-DDGM	19 Kasım 2015	Yürürlükte
7	Demiryolu Altyapı Erişim ve Kapasite Tahsis Yönetmeliği	UDH-DDGM	2 Mayıs 2015	Yürürlükte
8	Emniyet Kritik Personel Yönetmeliği	UDH-DDGM	Taslak	Taslak
9	Tren Makinist Yönetmeliği	UDH-DDGM	Taslak	Taslak
10	Demiryolu Eğitim ve Sınav Merkezleri Yönetmeliği	UDH-DDGM	Taslak	Taslak
11	Kamu Hizmeti Yükümlülüğü Yönetmeliği	UDH-DDGM	Taslak	Taslak
12	Tehlikeli Maddelerin Demiryolu ile Taşınması Hakkında Yönetmelik	UDH-TMKT	16 Temmuz 2015	Yürürlükte
13	Demiryolu Kazalarını ve Olaylarını Araştırma ve İnceleme Yönetmeliği	UDH-KAİK	16 Temmuz 2015	Yürürlükte

DDGM : Demiryolu Düzenleme Genel Müdürlüğü

TMKT : Tehlikeli Mal ve Kombine Taşımacılık Düzenleme Genel Müdürlüğü

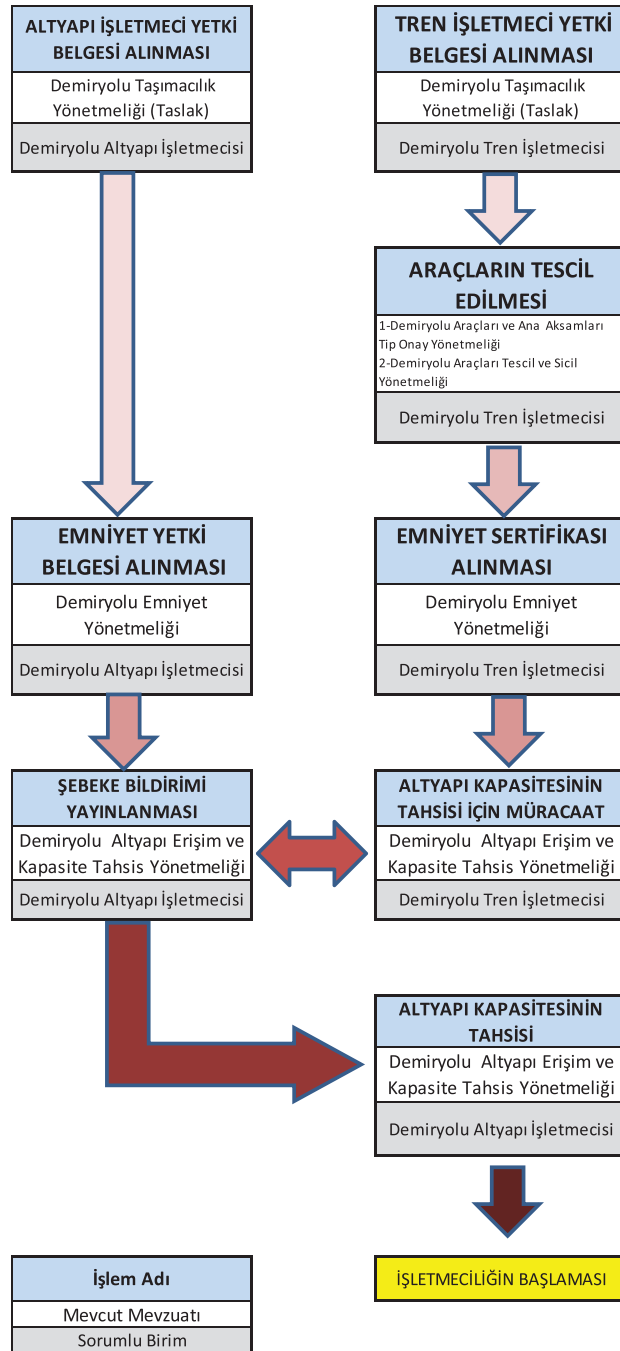
KAİK : Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu

Tablo-1'de sayılan düzenlemelere göre Türkiye'de faaliyet gösterecek tüm demiryolu altyapı şirketlerinin ve Demiryolu tren işletmecilerinin belirtilen mevzuata göre yetkilendirilmesi ve belge almaları zorunlu hale gel-

miştir. Bu çalışmada şirketlerin genelde hangi mevzuata göre ne yapmaları gerektiği belirtildikten sonra özelde Emniyet Yönetim Sistemi kurulumu için TCDD tecrübeleri ışığında bazı bilgiler ve ipuçları verilecektir.

Şirketler İçin Genel Yetkilendirme Süreçleri

Şirketler için süreç genel süreç akışı Şekil-1'de belirtildiği şekildedir. Taslak halindeki Demiryolu Taşımacılık (Lisans) Yönetmeliğine göre, şirketler Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulduktan sonra, Yönetmelik kapsamına giren ülke sınırları içinde demiryolu altyapı işletmecisi ve demiryolu tren işletmecileri ile demiryolu taşımacılığı alanında organizatör, acente, komisyoncu, gar veya istasyon işletmecisi ve benzeri faaliyetlerde bulunacak gerçek ve tüzel kişilerin yapacakları faaliyetlere uygun olan yetki belgesini/belgelerini DDGM'den almaları zorunludur.

Şekil-1: Demiryolu Şirketleri İçin Yetkilendirme Süreci

Demiryolu tren işletmecileri yetki belgesini aldıktan sonra Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliğine göre tüm çeken ve çekilen araçlarını DDGM'ye müracaat ederek tescil ve kayıt ettirmelidir. Ayrıca yeni araçlar için de, Demiryolu Araçları ve Ana Aksamları Tip Onay Yönetmeliğine göre gerekli işlemlerin yapılarak DDGM'ye kayıt edilmesi zorunludur.

Demiryolu Altyapı ve Tren İşletmecileri yukarıda sayılan işlemleri tamamladıktan sonra, Demiryolu Emniyet Yönetmeliğine göre, kendi bünyelerinde Emniyet Yönetim Sistemlerini kurduktan sonra DDGM'ye müracaat ederek Emniyet Belgelerini almaları zorunludur. İlgili Yönetmeliğe göre, Demiryolu Altyapı İşletmecilerine Emniyet Yetki Belgesi, Demiryolu Tren İşletmecilerine ise Emniyet Sertifikası DDGM'nin incelemeleri sonucu verilir.

Taşımacılık Yetki Belgesi ve Emniyet Sertifikasını alan Demiryolu Tren İşletmecileri Demiryolu Altyapı Erişim ve Kapasite Tahsis Yönetmeliğine göre, Demiryolu Altyapı İşletmecisi tarafından yayınlanan Şebeke Bildirimine göre yayınlanan kapasiteler için müracaat ederek kapasite tahsis sözleşmesini imzalayacaklar ve tren işletmeciliğine başlayabileceklerdir.

Yukarıda sayılan süreçlerden başka, Yönetmelik kapsamına giren tehlikeli maddelerin demiryolu ile taşınması alanında faaliyet gösteren; dolduran, paketleyen, yükleyen, taşımacı, gönderen, alıcı, boşaltan ve tank-konteyner/portatif tank işletmecisi, sarnıç vagon sahibi/işletmecisi, demiryolu altyapı işletmecisi, bu faaliyet alanlarından biri veya birden fazlası için faaliyette bulunanların Tehlikeli Mal ve Kombine Taşımacılık Düzenleme Genel Müdürlüğü'ne başvurarak Tehlikeli Maddelerin Demiryolu İle Taşınması Hakkındaki Yönetmeliğe göre tehlikeli madde faaliyet belgesi almaları zorunludur.

Yine demiryollarında meydana gelen ciddi kazaların, Demiryolu Kazalarını ve Olaylarını Araştırma ve İnceleme Yönetmeliğine göre Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına bağlı Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu (KAİK) tarafından araştırılıp inceleneceği unutulmamalıdır.

Demiryolu Emniyet Yönetmeliğine Göre Emniyet Yönetim Sistemi (EYS) Kurulması ve TCDD Tecrübeleri

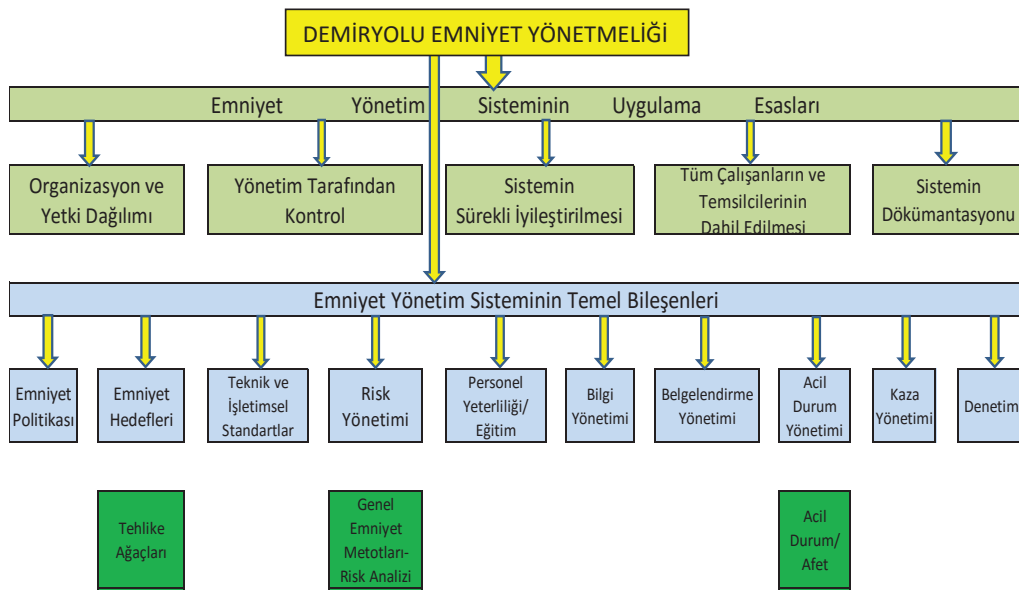
Demiryolu Emniyet Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre, Tüm işletmeciler, demiryolu sisteminin emniyetli bir şekilde çalışması ve risklerin kabul edilebilir seviyede tutulmasından sorumlu olup ulusal emniyet kuraları ve standartları gereğince risk kontrol tedbirlerini uygulamak için birbirleri ile işbirliği içerisinde emniyet yönetim sistemi kurmak zorundadır. 6. Maddeye göre de, bu sistem Bakanlık veya Bakanlık tarafından ilgili mevzuatla yetkilendirilen kuruluşlar tarafından belgelendirilir.

Demiryolu Emniyet Yönetmeliğinin 7. Maddesinde EYS'nin temel gereksinim ve bileşenleri tanımlanmaktadır. Buna göre EYS özellikle, tüm işletmecilerin organizasyonel yapısı içindeki emniyet sorumluluklarının dağılımını, farklı kademelerde yönetim kontrolünün nasıl korunduğunu, tüm kademelerdeki personelin ve temsilcilerinin içinde nasıl yer aldığını ve emniyet yönetim sisteminin sürekli gelişiminin nasıl sağlandığını gösterir. Şekil-2, EYS'nin temel gereksinim ve bileşenlerini toplu halde göstermektedir.

Temel gereksinimlerin (şekildeki uygulama esasları) uygulanması için her şirketin bir emniyet birimi oluşturması ya da şirketin en üst yöneticisine doğrudan bağlı (yönetmeliğe göre) bir emniyet yöneticisi ataması gereklidir. Emniyet birimi kuracak şirketlerin dikkat etmesi gereken hususlardan biri, bu birimin görev alanına 6331 sayılı Kanuna göre İş Güvenliği hususlarının girip girmeyeceğinin belirlenmesidir. Zira personelin buna göre eğitilmesi, bazı personellerine İş Güvenliği Uzmanlığı belgesi aldirmaları gerekecektir. Bunun ardından şirketin görev konuları ve emniyet sorumluluklarını da içeren emniyet talimatı türü bir mevzuat yayınlaması doğru bir uygulama olacaktır.

Demiryolunun her kesimi için, ilgili yerin nasıl yapıldığı, ne şekilde bakım uygulandığı, ne derece emniyetli ve güvenilir olarak çalıştığı, tasarımının nasıl yapıldığı ve neden o şekilde yapıldığı bilgisini tutup güncellemekten ve bu bilgiyi değişiklikleri değerlendirmek üzere kullanmaktan sorumlu olacak bir kişi görevlendirilmelidir.

Unutulmaması gereken en önemli husus, emniyet konularının her aşamada mutlaka belgelendirilmesi (özellikle organizasyondaki yetki ve sorumlulukların dağılımı) gerektiğidir.

Şekil-2: Demiryolu Emniyet Yönetmeliğine Göre EYS Temel Esas ve Bileşenleri

Temel gereksinimlerden sürekli iyileştirmenin sağlanması konusu Şekil-3'de gösterilen girdilerin takibi ile kolaylaşacaktır.

Hiçbir şey hep aynı kalmaz. Geçmişte riski kabul edilebilir bir seviyeye başarıyla indirmiş olsanız bile bu durumun hep böyle kalacağını umut etmemelisiniz. Demiryolunun herhangi bir kesiminin emniyetinden sorumlu olduğunuz sürece değişikliklere karşı tetikte olmanız ve derhal müdahale etmeniz gerekecektir.

Sürekli iyileştirmenin sağlanması, yönetim tarafından kontrol ve çalışanların/temsilcilerinin sisteme dâhil edilmesi konularını karşılamak üzere şirketlerde bir düzenli toplantı düzeni oluşturulup belirlenen zamanlarda emniyet konuları görüşülmelidir. TCDD'de bu konu yöneticilerden oluşan Emniyet Kurulları ve uzmanlardan oluşan Emniyet Komiteleri oluşturulup düzenli toplantılar yapılarak karşılanmıştır.

Bir emniyet yönetim sistemi soyut ve teorik bir yapı değildir. EYS'nin etkili olabilmesi için çalışanların EYS'nin temel sistematüğünü ve kendi faaliyetlerine yönelik taleplerini anlamaları ve uygulamaları gerekmektedir. Her bir çalışan kendi faaliyetlerini, birbirine bağımlı birçok süreci kapsayan genel yapının bir parçası olarak görmelidir.

Şekil-3: Sürekli İyileştirme Süreci (SIS)

EYS'nin temel bileşenleri (Yönetmelikte geçen şekli italik yazı ile belirtilmiştir.) şöyledir:

a) Emniyet politikasının belirlenmesi: Şirketin yönetim organı tarafından aşağıdaki konuları içerecek şekilde emniyet politikasının onaylayarak uygun bulunması ve tüm personele iletilmesi zorunludur:

- 1) Yönetimin taahhüdü ve sorumluluğu,
- 2) Yönetici personelin emniyet sorumlulukları,
- 3) Emniyet yönetim sistemi uygulama planı,
- 4) Diğer işletme politikalarıyla uyumu.

Buna göre kuruluşun en üst idareci tarafından onaylanmış ve ilgili herkesin bilgisine sunulmuş olan bir emniyet politikası oluşturulmalıdır. EYS'de emniyet politikası, yönetimin emniyet bölümüne yönelik iş talimatı statüsündedir.

TCDD Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı emniyet stratejisini ilan etmiştir. Bu strateji (politika) kurumun internet sayfasında tüm personelin bilgisine sunulmuş, tüm personele intranet ortamında mail olarak gönderilmiştir. Ayrıca afiş olarak bastırılıp tüm işyerlerine asılmıştır.

b) Emniyet hedeflerinin belirlenmesi: Her işletme emniyetin devamlılığını sağlamak ve iyileştirilmesi için şirketin sayısal ve nitelikle hedefleri ile bu hedeflere ulaşmak için gerekli plan ve usulleri belirler. Bu emniyet hedefleri sürekli izlenir ve izleme faaliyetlerinin sonucu olarak gözden geçirilir.

Emniyet kuruluşun en önemli hedefi olmalıdır. Kuruluşun bakım ve emniyetin artırılması için nitelik ve sayısal hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için planlar ile yöntemler belirlenir.

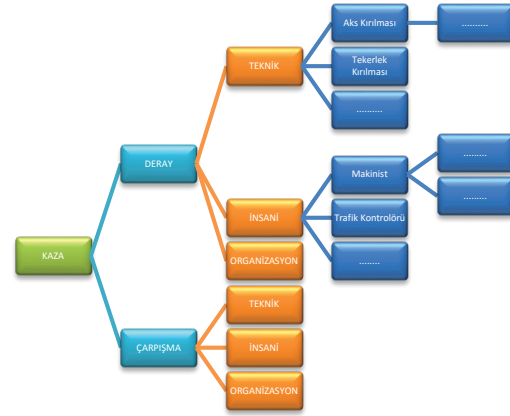
Kuruluşun yönetim kademesindeki kişiler emniyetin en önemli hedef olduğunu herkese duyurur, diğer maksatlarla birlikte emniyet için de hedefler belirler ve bunların yerine getirilebilmesi için gereken kaynakları ayırır.

Emniyet hedeflerinin oluşturulurken aşağıdakilerin etkisi vardır:

- Geçmiş yılların emniyet raporlarındaki veriler,
- İşletmedeki göze çarpan hususlar (bunlar özellikle düzensizlikler ve risk yönetimi süreçlerindeki verilerdir),
- Teknolojinin güncel durumu,
- Orta vadeli kaynak mevcudiyeti ve
- Bağlı olunan çevresel değişiklikler (mesela: değişen mevzuatlar, vs.)

Emniyet hedeflerinin tespit edilmesinde kullanılan tekniklerden biri de, kaza-olay istatistiklerindeki ve

rilerden oluşturulan tehlike ağacı yöntemidir (Bakınız Şekil-4).

Şekil-4: Ağaç Yapıları Yardımıyla Emniyet Hedeflerinin Türetilmesi

c) Emniyet standartları ile süreçlerinin belirlenmesi: Tüm işletmecilerin emniyetin sürekliliğini sağlamak için emniyet standartları ile iş süreçlerini belirlemesi zorunludur. İşletmeciler emniyet standartları ve süreçlerini aşağıda sayılan kriterlere uygun olarak belirlemek zorundadırlar;

- 1) Güncel teknik ve operasyonel standartları,
- 2) Bakanlık mevzuatı,
- 3) Yürürlükte olan diğer ilgili mevzuat,
- 4) Ekipman ve operasyonların yaşam döngüsü boyunca sağlaması gereken ulusal ve uluslararası standartlar ve prosedürler.

EYS, düzenleme ve kurullarla yönetilen yapının, süreçlere dayalı bir emniyet yönetim sistemine dönüştürülmesi sonucunu doğurur. Emniyet açısından öneme sahip tüm süreçlerin kademeleri ve iş hareketleri tanımlanmış olmalıdır.

EYS, bireysel hataların ve aksaklıkların genel yapıya zarar vermemesi için önleyici takip süreçlerine de sahip olmalıdır.

Emniyeti etkileyecek tüm işletme ve bakım faaliyetlerinin sistematik süreçleri kanun, yönetmelik, ulusal emniyet kuralları, talimatlar ve standartlara uygun olarak önceden yazılı olarak hazırlanmalı ve düzenli

aralıklarla gözden geçirilmelidir. Bu sayede bu işleri yapan tüm personelin aynı yöntemleri kullanması ve standardizasyon sağlanır. Burada DDGM tarafından ilan edilecek Ulusal Emniyet Kurallarına da dikkat edilmelidir.

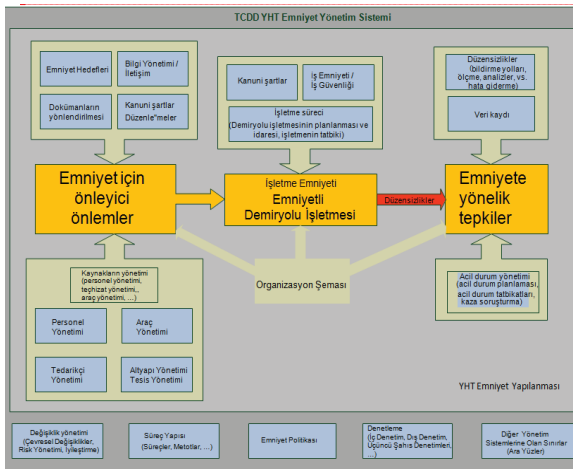
Süreçler devamlı olarak izlenir ve geçerliliği kalmadığı zamanlarda veya iyi uygulama kapsamı dışında kaldıklarında değiştirilir.

Şekil-5'de TCDD'de kullanılan emniyet ile ilgili mevzuattan örnekler sıralanmıştır.

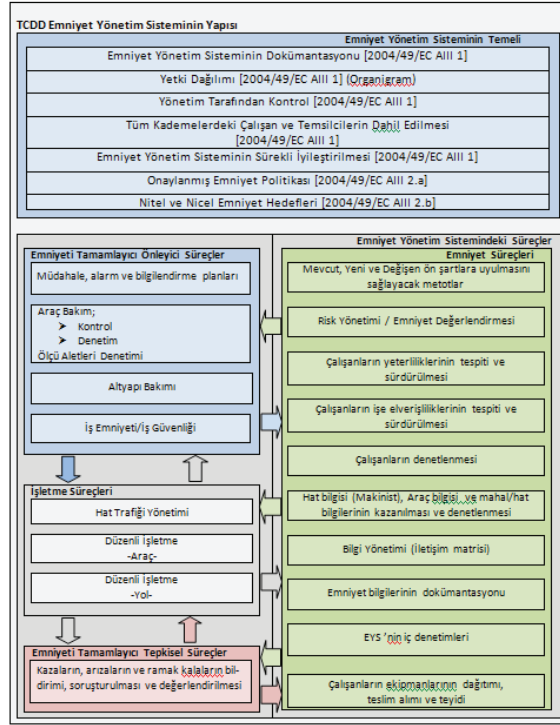
Emniyetle İlgili Düzenlemeler	
TCDD dahilinde	Harici
<ul style="list-style-type: none"> Trafik talimatnamesi Çalışma süreleri düzenlemeleri Bakım süreçleri Emniyet Yönetim Sistemi (tüm süreçler dahil) Dahili yönetmelikler (mesela: hat sahasındaki davranış / iş güvenliği) 	<ul style="list-style-type: none"> Demiryolu kanunu Kanunlar (mesela: iş güvenliği kanunu) Standartlar TSI (mesela: YHT) Uluslararası direktifler (mesela: 2004/49/EC, VO 1169-2010) Üçüncü şahısların Emniyet Yönetim Sistemleri (bunlara olan ara yüzler)

Şekil-5: Emniyetle İlgili Örnek Düzenlemeler Tablosu

TCDD YHT'de kurulan Emniyet Yönetim Sistemi'nin şematik gösterimi Şekil-6'da ve hazırlanan süreçler ve süreç etkileşimleri şeması Şekil-7'de gösterilmiştir.

Şekil-6: TCDD - YHT Emniyet Yönetim Sistemi

Şekil-7: TCDD YHT'de hazırlanan süreçler ve süreç etkileşimleri şeması

ç) Emniyet risk yönetimi: Tüm işletmeciler emniyet için gerekli risk yönetimini oluştururlar. İşletmeciler; çalışma koşullarında, malzeme ve kullanılan ekipmanlarda bir değişiklik yapıldığında çeken ve çekilen araç, tesis veya altyapıda oluşabilecek yeni risklere karşı risk kontrol tedbirlerini uygulamak ve Bakanlık tarafından yayımlanan ortak emniyet yöntemlerine uygun risk değerlendirmesini yürütmek için prosedürleri oluşturur. Bunun için;

- 1) Tehlike ve risk belirleme süreçleri,
- 2) Risk değerlendirme, risk kontrol ve risk azaltıcı önlem süreçleri,
- 3) Risk yönetimi sonucunda emniyet yönetim sisteminin sürekli iyileştirilmesi,

süreçlerinin tanımlanması zorunludur. Risk yönetiminin bir parçası olarak tüm işletmeciler yaptığı veya yaptırdığı bakım, onarımı, malzemelerin temini ve yüklenicilerin çalışma şartlarıyla ilişkili faaliyetlerle ilgili tüm risklerin kontrol edilmesini sağlar. Mevcut emniyet yönetim sisteminin gerektirdiği şekilde üçüncü şahıs faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan riskleri de göz önünde tutar, önlem alır veya aldırır.

İşletmeler EYS ile kendilerinden ya da yüklenicilerden kaynaklanan riskleri kontrol altında tutabilirler ve yönlendirebilirler. Emniyet yönetiminin, mevcut riskleri kontrol altında tutabilmek için gerekli olan önlemleri alması gereklidir. Risk analizi ve risk değerlendirmesi emniyet yönetim sisteminin vazgeçilmez bir parçasıdır ve EYS'nin organizasyondaki başarısını doğrudan etkiler.

Riskin azaltılmasına yönelik metotların bilinçli olarak yönetilmesi açısından risk yönetimi aşağıdaki durumlarda uygulanmalıdır:

- (Ramak kala) Kazalar olduğunda,
- Tehlikeli Eğilimler (Trendler) tespit edildiğinde,
- Mevcut metotlarda ve sistemlerde önemli değişiklikler öngörüldüğü takdirde.

İşletme koşullarındaki değişikliklerin veya yeni malzemelerin altyapı veya işletmecilik üzerinde yeni riskler oluşturması durumunda risk değerlendirmesini ve risk kontrol tedbirlerinin uygulanmasını gerçekleştirmek için işlemler ve yöntemler belirlenmelidir.

Genellikle çok sık ortaya çıkan ya da neticeleri önemli ölçüde zarara yol açan riskler kabul edilemez riskler olarak tanımlanır. Risk değerlendirmeleri ile sistemlerdeki ve süreçlerdeki emniyet açısından yetersiz durumlar sistematik olarak ortaya çıkarılır ve bu durumlarla ilgili tehlikeler belirlenir. Ayrıca işletme ve yapı gereklilikleri, risk sınırlama tedbirleri ile birlikte tanımlanır ve doküman haline getirilir. Risk değerlendirmelerinin yardımı ile dikkate alınan süreç, metot ya da sistem ile bağlantılı olan emniyet açısından öneme sahip bilgiler tespit edilir. Demiryolu işletmesinin, bu bilgiler ışığında riski kontrol altına almaya yönelik işletmesel ve teknik tedbirleri oluşturması sağlanır. Ayrıca üçüncü şahıslardan (teslimatçı firmalardan ve yüklenicilerden) kaynaklanan risklerin azaltılması için, konuyla ilgili taleplerin ilgili üçüncü şahıslara iletilmesi sağlanır.

Teknik sistemlerin işletilmesi ve kullanılması her zaman beraberinde belirli bir riski de getirir. Bir teknik sistemle ilgili her türlü riskin ortadan kaldırılması sadece çok nadir durumlarda mümkündür. Bundan dolayı belirlenen risklerin işletme açısından kabul edilebilir olup olmadığına karar verilmesi gereklidir. Risklerin

Kabul edilebilirliği için ölçü olarak TS EN 50126 standardı kullanılır. Ayrıca DDGM tarafından belirlenecek olan Ortak Emniyet Yöntemlerine göre risk değerlendirmesi yapılacağı unutulmamalıdır.

Ayrıca risk değerlendirmesinin önemli bir kuralı da, yeni ya da değişikliğe uğratılmış sistemlerin en az yerine geçtikleri sistem kadar güvenli olmalarının sağlanmasıdır.

Değişikliğin ya da yeniliğin tatbikinden sorumlu olan kişiler yapılacak değişikliğin veya yeniliğin demiryolu işletmesinin emniyetine olası etkilerini ve önemini araştırmalı (eğer değişikliğin önemini belirlemek için bir kanun ya da yönetmelik yoksa) ve doküman haline getirmelidirler. Eğer araştırmalar sonucu değişikliğin emniyet açısından herhangi bir etkisinin olmadığına karar verilirse herhangi bir risk değerlendirmesi yapılmaz.

Eğer araştırmalar sonucu değişikliğin emniyete etkisinin olduğuna karar verilirse risk değerlendirmesini yapacak uzmanlar aracılığıyla, sistem tanımlamaları dikkate alınarak değerlendirmenin kapsamı çerçevesinde tehlikeler tespit edilir. Analiz edilecek sistemin kapsamındaki emniyetle ilgili tüm fonksiyonlar için tehlikeler belirlenmelidir. Belirlenen tehlikeler bir tehlike protokolüne yazılır. Tehlikeler taşıdıkları riskler açısından takribi olarak sınıflandırılır. İnceleme sonucu çok önemsiz bulunan tehlikeler (önemli ölçüde kabul edilebilir riskler) risk kademesi de belirtilerek protokol haline getirilir. Bu çok önemsiz tehlikeler için başka inceleme yapılmaz.

Önemli olduğuna karar verilen diğer tüm değişiklikler için analize devam edilir. Risk değerlendirmesindeki risk kabul edilebilirlik prensipleri üzerinden değişiklik sonucu risk artışının olmadığı ispat edilmelidir.

Risklerin izlenmesi için aşağıdaki konularda veri toplanıp analiz edilmelidir:

- olaylar, kazalar ve ramak kala kazalar;
- personelden gelen öneriler ve görüşler;
- standart ve prosedürlere uyulmamasının yarattığı durumlar;
- arıza, aşınma ve yıpranma ve
- işinizi etkileyecek diğer her şey.

Riski azaltacak tedbirleri ararken, emniyetin büyük ölçüde insanların ve ekipmanların işlerini ne derece iyi yaptıklarına bağlı olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Emniyeti sağlamak için tümüyle herhangi bir kişiye veya ekipmana bağlı kalmaktan kaçınılmalıdır. Yapılan işin doğuracağı tehlikeleri kontrol etmenin yollarının yanı sıra, demiryolunda halen mevcut olan tehlikeler de göz önüne alınmalıdır.

d) Personel yeterliliği ve eğitim: *Personel yeterliliğinin devamlılığını korumak ve faaliyetlerin emniyetli bir şekilde sürdürülebilmesini sağlamak için işletmeciler personelinin tekrar eğitimleri dâhil tüm eğitimlerini sağlar. Bunun için tüm işletmeciler gerekli eğitim programlarını ve sistemi oluşturur.*

Emniyet hedeflerine ulaşabilmek motivasyonları yüksek, görevlerine odaklanmış ve görevlerini yerine getirebilecek özelliklere sahip olan personel ile mümkündür. Emniyeti etkileyecek işlerden sorumlu bütün personelin bunları yerine getirebilecek yeterliliğe sahip olduğundan emin olunmalıdır. Sorumluluklarını yerine getirmeleri için yeterli kaynak temin edilmeli ve yetkilendirilmelidir. Personelin performansı izlenmelidir.

Emniyeti etkileyecek işlerde çalışan personelin (Yönetmeliğin 10. Maddesinde sayılan emniyet kritik görevlerin yapan personel) yeterliliği için şartlar belirlenir. Diğer bir deyişle, personelin ne yapması gerektiğine karar verip onu hakkıyla yapabilmesi için ihtiyacı olan eğitim, teknik bilgi, becerileri, tecrübesi ve nitelikleri belirlenir. Bu ise onlara verilen desteğe bağlı olabilir. Personel gereği gibi kontrol edilirse işi iş başında öğrenebilir. Bundan sonra personeli seçip eğitim vererek şartları sağladığından emin olunmalıdır. Emniyeti etkileyecek işlerde çalışan personelin performansını izlemeniz ve gerçekten şartları karşıladıklarından emin olmanız gerekir. Bunun en kolay yollarından biri, düzenli aralıklarla bu personeli bilgi tekrarlama, tazeleme eğitimlerine alıp sertifikalandırmaktır.

Yönetmeliğin 9. Maddesine göre makinistler DDGM tarafından ayrıca takip edilen personel grubuna alınmıştır. Mesleki Yeterlilik Kurumunun yayınladığı emniyet kritik görevleri yapan personeli içeren demiryolu mesleki yeterlilikleri ve meslek standartlarına da dikkat edilmeli, uyulmalıdır.

Şirkette emniyet kritik görevi yapan personeli belirlerken, yaptığı işteki bir hata/eksiklikten dolayı kaza/olay meydana gelmesi ihtimali olan personelin listeye alınacağı unutulmamalıdır. Ancak bunu yaparken emniyet kritik personel ile emniyet sorumluluğu olan personel ayırmasına dikkat edilmelidir. Zira şirketin en üst yöneticisinin dahi emniyet sorumluluğu vardır.

e) Bilgi iletişimi: *Emniyetli bir işletmecilik için, tüm işletmeciler aynı altyapıda çalışan kuruluşlar arasında ve kendi içlerinde bilgi iletişimine yönelik gerekli tedbirleri alır.*

Emniyetle ilgili şirket içinden ve dışından gelen aşağıdaki türden bilgiler mutlaka kaydedilmeli, iletilmeli, dağıtılmalı, işlemleri yapılmalı ve doküman haline getirilmelidir:

- demiryolunun mevcut durumu hakkında bilgi;
- sistemlerin uygulamada ne şekilde kullanıldıkları bilgisi;
- devam eden bir işin mevcut durumu hakkında bilgi (özellikle sorumluluğun vardiya veya ekipler arasında devredildiği durumlarda);
- standartlar veya prosedürlerdeki değişiklik bilgisi;
- bir kaza/olay hakkında bilgi;
- bir başkasının işinde gözlediğiniz bir sorun ve
- bir başkasının işinde emniyet bakımından ciddiye taşıdığını düşündüğünüz bir durum.

Şirket içerisinde ve uygun olması durumunda aynı altyapı üzerinde işletmecilik yapan şirketler arasında emniyetle ilgili bilgilerin iletilmesi konusunda yeterli bilgi akışı için düzenlemeler yapılmalıdır. Şirket içindeki iletişim iki yönlü olur. Özellikle, şirketin yönetim kademesi, emniyet konusunda doğru kararlar alabilmek ve sonrasında bunları ilgili kişilere iletebilmek için ihtiyacı olan bilgileri alabildiğinden emin olmalıdır. Yöneticiler, personelinden emniyet sorunlarıyla ilgili görüşlerini

iletmelerini ve emniyeti iyileştirmeye yönelik önerilerde bulunmalarını istemelidir.

Şirketlerin tehlikeler ve emniyet gereksinimleriyle ilgili bütün bilgileri tedarikçilerine iletmeleri gerektiği de unutulmamalıdır.

f) Dokümantasyon yönetimi: *Tüm işletmeler operasyon süreçlerini, personel ve personelin aldığı eğitimlerin tamamını belgeler ve arşivler. Bu belgelemeler; emniyet ve bağlı risklere ilişkin bilgi ve kayıtların ne şekilde tutulacağı, bu kayıtların kontrolü için prosedürleri, kaza, olay, ramak kala ve diğer tehlikeli olayların rapor edildiklerini, soruşturulduklarını, incelendiklerini ve gerekli tedbirlerin alındığını garanti eden prosedürleri içerir.*

Emniyeti etkileyecek bütün faaliyetlerin eksiksiz ve denetlenebilir kayıtları ile riski kontrol edilebilir bir seviyeye indirdiğiniz savını destekleyecek kayıtlar tutulmalıdır. Ayrıca tecrübelerden ders almamızı sağlayacak ve ileride daha iyi kararlar almamıza yardımcı olacak türden kayıtlar da tutulmalıdır.

Bu kayıtlar, sınırlı olmamakla beraber, aşağıdakileri kapsamalıdır:

- tasarım faaliyetlerinin sonuçları;
- yapılan emniyet analizleri;
- yapılan testler;
- kayıtların gözden geçirildiği bilgisi;
- atlatılan kazaların, olayların ve yaşanan kazaların kayıtları;
- bakım ve yenileme kayıtları ve
- emniyeti etkileyecek türden kararların kayıtları.

Tutacağınız kayıt sayısı ve türü, riskin ciddiyetine göre değişecektir.

Kayıtları, artık kimsenin onlara ihtiyacının kalmadığından emin olduğunuz bir zamana kadar güvenli bir şekilde saklamalısınız (örneğin, ilave değişiklikler için gerek duyulmayacağı veya bir kaza soruşturmasında kullanılamayacağı zaman kadar). Demiryolu sisteminde bir değişiklik yapıyorsanız genellikle söz

konusu değişiklik sistemden tümüyle kaldırılana kadar elinizde bir kayıt bulunması gerekecektir. Bir sözleşme şartlarını karşılamak veya standartlara uyduğunuza belgelemek gerektiğinde bu kayıtları daha uzun süreler saklamanız gerekebilir.

Bütün bunları sağlayabilmek için emniyetle ilgili kayıtların belgelendirilmesinin nasıl olacağını belirten talimatlar hazırlanmalıdır. Bu talimatlara göre hazırlanan belgeleri okuyan bir personel, belgenin yeni sürüm olduğunu, kimin hazırladığını, kimin kontrol ettiğini, kimin yayınladığını, kimin ne kadar süre arşivleyeceğini, kime/kimlere dağıtıldığını, belge önceki bir belgenin değişikliğini içeriyorsa neresinin ne zaman kimin tarafından değiştirildiğini bilmelidir.

g) Acil durum eylem planlarının hazırlanması: *Tüm işletmeciler, demiryolu operasyonlarında meydana gelebilecek deray, çarpışma, yangın, patlama, tehlikeli kimyasal maddelerden kaynaklanan yayılım ve doğal afet gibi her türlü acil durum, acil müdahale, mücadele, ilkyardım veya tahliye gerektiren kaza ve olaylarda yapılacak iş ve işlemler dâhil bilgilerin ve uygulamaya yönelik eylemlerin yer aldığı acil durum planlarını hazırlar. Her plan periyodik olarak gözden geçirilir ve kaza/olaya dâhil tüm işletmeler, ilgili birimler ve yetkili kamu kurumları ile tatbikat yapılır.*

Kaza ve olaylar olmadan önce, herhangi bir kaza ve olay anında ilgili personelin nasıl davranacağına, hangi eylemleri yürüteceğine dair Acil Eylem Planları hazırlanmalıdır. Planlar hazırlanırken olabilecek tehlikeleri göz önüne alarak risk değerlendirmeleri yapılmalıdır. Sonra kontrol listeleri ve formlar oluşturularak eylemlerde süreklilik ve birliktelik sağlanmalıdır. İlgili personele eğitimler verilmeli ve belirli aralıklarla tatbikatlar yapılmalıdır.

Ayrıca ilgili kamu yetkilileriyle (yerel yönetimler, itfaiye, polis/jandarma, sağlık birimleri) kararlaştırılan, acil durum olması halinde yürütülecek faaliyetler, alarmlar ve bilgiler için planlar hazırlanmalıdır.

TCDD Acil Eylem Yönergesini yayınlamış, internet sayfasında ilan etmiştir.

ğ) Kaza/olay inceleme yöntemlerinin belirlenmesi: *Tüm işletmeciler, faaliyetleri sırasında meydana gelen kaza, olay, ramak kala ve diğer tehlikeli hadiselerin rapor edildiklerini, araştırıldıklarını, kayıt altına alındıklarını, kök sebebi araştırılarak gerekli tedbirlerin*

alındığını ve emniyet yönetim sisteminin yeniden gözden geçirilmesini sağlayan usulleri belirler.

Kazaların, olayların, ramak kala kazaların ve diğer tehlikeli olayların raporlanmasını, araştırılmasını ve analiz edilmesini temin etmek ve gerekli koruyucu tedbirlerin alınmasını sağlamak amacıyla yöntemler belirlenmelidir.

Soruşturma hiçbir şekilde suçluluk ve sorumluluk paylaşımıyla ilgilenmemelidir. Bir kaza ve olayın soruşturma raporunda, soruşturmalar objektif olarak yer almalı ve uygun olan emniyet önerileri bulunmalıdır.

Olayları, yaşanan kazaları ve atlatılan kazaları analiz ederken bunların temel (kök) sebepleri araştırılmalıdır. Zira bunların meydana gelmesini önlemek, diğer sorunların ortaya çıkmasını da önleyecektir.

TCDD Kaza Araştırma ve İnceleme Yönergesi'ni yayınlamış, internet sayfasında ilan etmiştir.

h) Emniyet yönetim sistemi iç denetimleri:

Tüm işletmeciler, kuracakları emniyet yönetim sistemi kapsamında tanımladığı süreçleri iyileştirme amacıyla yıllık iç denetim planları oluşturur. Bu planlara göre tüm faaliyetlerini ve süreçlere uyulup uyulmadığının kontrolünü bu iç denetim yoluyla sağlar.

Emniyet yönetim sisteminin düzenli iç denetimi için hükümler oluşturulmalıdır. Şirketin yürüttüğü emniyet yönetimi faaliyetleri, söz konusu faaliyetlerin içinde olmayan profesyoneller tarafından incelenmelidir. Bu incelemeler bir dizi emniyet teftişi veya emniyet değerlendirmesi olarak düşünülebilir. Teftiş, emniyeti sağlamak adına planlarınızı takip ettiğinizin kanıtı olacaktır. Değerlendirme ise, emniyet gereksinimlerinizi karşıladığının kanıtı olacaktır. Böylelikle, her iki şekilde de emniyet durumunuzu desteklemiş olursunuz.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, denetimin suçlu veya hata aramak amacıyla yapılmamasıdır. Önceden hazırlanmış ve uygulanan süreçlerin doğru işleyip işlemediğinin, farklı işliyorsa ve personel tarafından daha uygun bir süreç oluşturulmuşsa bunun da tespiti önemlidir.

KAYNAKÇA

- 1- İlgili Yönetmelikler (Yazıda sunulan tabloda Resmi Gazete'de yayınlanma tarihleri verilmiştir.)
- 2- 2004/49/EC nolu AB Demiryolu Emniyet Direktifi
- 3- TCDD-YHT Emniyet El Kitabı
- 4- TCDD-YHT EYS Eğitimi notları
- a) Sarı Kitap, Cilt 1, Birleşik Krallık Demiryolu Emniyeti ve Standartları Kurulu, Londra, 2007

Erhan GÖR

1967 yılında Eskişehir'de doğdu. 1984 yılında TCDD Meslek Lisesi'nden mezun oldu. İskenderun Santral Şefliğinde göreve başladı. 1988 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nden Makine Mühendisi olarak mezun oldu. 1989 yılında Adana Loko Bakım Atölye Müdürlüğü'nde Mühendis olarak göreve başladı. Aynı yıl Ankara Loko Bakım Atölye Müdürlüğü'ne nakil oldu. 1991 yılında aynı üniversitede yüksek lisansını tamamlayarak Makine Yüksek Mühendisi oldu. Ankara'daki cer işyerlerinde Mühendis, Yüksek Mühendis, Depo Müdürü, Loko Bakım Atölye Müdürü, Cer Müdür Yardımcısı olarak çalıştıktan sonra 2009 yılında YHT Bölge Müdürlüğü Emniyet ve Güvenlik Yönetimi Müdürlüğüne atandı. 2012 yılında TCDD Merkez Emniyet Yönetim Sistemi Müdürü olarak atanmış olup halen bu görevi sürdürmektedir. 2010 yılından beri Demiryolu Emniyet Yönetim Sistemleri üzerine yurtdışı ve yurtiçinde çeşitli eğitim ve seminerlere katılmıştır.